

KASBIY YO'NALTIRILGAN TA'LIM JARAYONIDA TALABALAR KINESTETIK RIVOJLANISHINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

U.R.Axunov

*Andijon davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim kafedrası professor
G-mail: uaxunov430@gmail.com ORCID: 0009-0002-1849-0885*

Annotatsiya: Mazkur maqolada kasbiy yo'naltirilgan ta'lim jarayonida talabalar kinestetik rivojlanishini takomillashtirish masalalari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil etilgan. Kinestetik rivojlanishning talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'рни asoslab berilgan. Tadqiqot jarayonida kinestetik faoliyatga yo'naltirilgan metod va vositalarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ochib berilgan. Amaliy mashg'ulotlar, harakatli faoliyat va integrativ yondashuvlar asosida kinestetik rivojlanishni takomillashtirishga doir metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari kasbiy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

***Kalit so'zlar:** kasbiy ta'lim, kinestetik rivojlanish, metodik tizim, kasbiy kompetensiya, amaliy mashg'ulotlar, pedagogik yondashuv.*

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КИНЕСТЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация: В статье с научно-педагогических позиций рассматриваются вопросы совершенствования кинестетического развития студентов в процессе профессионально ориентированного обучения. Обоснована роль кинестетического развития в формировании профессиональных компетенций обучающихся. Раскрыта значимость методов и средств, направленных на двигательную активность, в повышении эффективности образовательного процесса. Разработаны методические рекомендации по совершенствованию кинестетического развития студентов на основе практических занятий и интегративного подхода. Результаты исследования могут быть использованы в системе профессионального образования.

***Ключевые слова:** профессиональное обучение, кинестетическое развитие, методическая система, профессиональная компетенция, практические занятия, педагогический подход.*

ISSUES OF IMPROVING STUDENTS' KINESTHETIC DEVELOPMENT IN THE PROCESS OF PROFESSIONALLY ORIENTED EDUCATION

Abstract: This article examines the issues of improving students' kinesthetic development in the process of professionally oriented education from a scientific and pedagogical perspective. The role of kinesthetic development in the formation of professional competencies is substantiated. The importance of methods and tools focused on motor activity

in increasing the effectiveness of the educational process is revealed. Methodological recommendations based on practical training and an integrative approach are proposed. The research findings can be applied in the professional education system.

Key words: *professional education, kinesthetic development, methodological system, professional competence, practical training, pedagogical approach.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayoni faqat nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmasdan, balki amaliy ko'nikmalar, jismoniy faollik va psixofiziologik tayyorgarlikni ham talab etadi. Ayniqsa, kasbiy yo'naltirilgan ta'lim jarayonida talabalarning kinestetik rivojlanishini ta'minlash muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Kinestetik rivojlanish talabaning harakat sezgisi, muvofiqlashtirish qobiliyati, amaliy faoliyatni ongli ravishda bajarish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, kinestetik rivojlanishni takomillashtirish masalalarini ilmiy-metodik jihatdan asoslash bugungi ta'lim tizimi uchun dolzarb hisoblanadi.

Kinestetik rivojlanish tushunchasi va uning kasbiy ta'limdagi o'рни. Kinestetik rivojlanish insonning harakat orqali atrof-muhitni idrok etishi, mushak sezgisi va harakat tajribasiga asoslangan faoliyatini ifodalaydi. Kasbiy ta'lim jarayonida kinestetik rivojlanish talabalarning amaliy faoliyatga moslashuvchanligini, harakat aniqligi va kasbiy malakalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kasbiy yo'naltirilgan ta'limda kinestetik rivojlanish quyidagi jihatlarni ta'minlaydi, kasbiy harakatlar texnikasini o'zlashtirish, amaliy mashg'ulotlarda faollikni oshirish, kasbiy kompetensiyalarni mustahkamlash, jismoniy va psixofiziologik barqarorlikni rivojlantirish.

METODOLOGIYA

Kasbiy yo'naltirilgan ta'lim jarayonida kinestetik rivojlanishni takomillashtirish usullari, kinestetik rivojlanishni takomillashtirishda quyidagi metod va vositalar samarali hisoblanadi, amaliy mashg'ulotlar va laboratoriya ishlari, harakatli o'yinlar va kasbiy mashqlar, muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, integrativ va faol o'qitish metodlari.

Mazkur metodlar talabalarning mustaqil fikrlashi, harakat faolligi va kasbiy malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, nazariya va amaliyot uyg'unligi ta'lim samaradorligini oshiradi.

Kinestetik rivojlanishni takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kinestetik rivojlanishni samarali tashkil etish murakkab va tizimli pedagogik yondashuvni talab etadi. Mazkur jarayonda bir qator muhim pedagogik shart-sharoitlarning mavjudligi ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

MUHOKAMA

Avvalo, kasbiy faoliyatga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni puxta rejalashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda mashg'ulot mazmuni bo'lajak mutaxassisning kasbiy faoliyatiga mos bo'lishi, amaliy harakatlar, harakat koordinatsiyasi va psixomotor ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qilishi lozim. Mashg'ulotlar real kasbiy vaziyatlarga yaqinlashtirilgan holda tashkil etilganda, talabalarning kinestetik sezgilari va amaliy tajribasi yanada mustahkamlanadi.

Shuningdek, talabalarning individual jismoniy imkoniyatlari va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olish kinestetik rivojlanishni samarali ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi. Har bir talabanning jismoniy tayyorgarlik darajasi, harakat faolligi, chidamliligi va moslashuvchanligi turlicha bo'lganligi sababli, yuklamalarni individuallashtirish ta'lim jarayonida ortiqcha zo'riqishning oldini oladi hamda mashg'ulotlarning sog'lomlashtiruvchi va rivojlantiruvchi ta'sirini kuchaytiradi.

Kinestetik rivojlanishni takomillashtirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham muhim o'rin tutadi. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, modellashtirish, trening va simulyatsion mashg'ulotlar talabalarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda harakatlarni ongli ravishda bajarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Innovatsion yondashuvlar orqali mashg'ulotlar mazmuni yanada qiziqarli va samarali bo'lib, talabalarning o'quv motivatsiyasi kuchayadi.

Bundan tashqari, doimiy pedagogik nazorat va tahlilni amalga oshirish kinestetik rivojlanish jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Nazorat natijalari

asosida talabalarning rivojlanish dinamikasi baholanadi, mavjud kamchiliklar aniqlanadi hamda mashg'ulot mazmuni va metodikasiga zarur tuzatishlar kiritiladi. Tizimli monitoring ta'lim jarayonining ilmiy asoslanganligini ta'minlab, kutilgan natijalarga erishish imkonini oshiradi.

Umuman olganda, yuqorida qayd etilgan pedagogik shart-sharoitlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning kinestetik rivojlanishini izchil ta'minlaydi, ularning kasbiy tayyorgarlik darajasini sezilarli darajada oshiradi hamda bo'lajak mutaxassislarining amaliy faoliyatga muvaffaqiyatli moslashuviga xizmat qiladi.

Kasbiy yo'naltirilgan ta'lim jarayonida talabalarning kinestetik rivojlanishini takomillashtirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kinestetik yondashuv ta'lim jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini uzviy bog'lash, talabalarning harakat faoliyatiga asoslangan o'rganish jarayonini faollashtirish hamda ularning kasbiy kompetensiyalarini izchil shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kinestetik rivojlanishga yo'naltirilgan ta'lim talabalarda kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, harakat koordinatsiyasi, tezkor qaror qabul qilish, moslashuvchanlik hamda psixofiziologik barqarorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv orqali talabalar o'z kasbiy vazifalarini ongli ravishda bajarishga, real ish jarayonlariga tez moslashishga va mustaqil faoliyat yuritishga tayyorlanadi.

XULOSA

Tadqiqot davomida aniqlangan pedagogik shart-sharoitlar — kasbiy faoliyatga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni tizimli rejalashtirish, talabalarning individual jismoniy va psixofiziologik imkoniyatlarini hisobga olish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda doimiy pedagogik nazorat va tahlilni tashkil etish — kinestetik rivojlanishni samarali ta'minlashning muhim omillari ekanligi asoslab berildi. Ushbu shart-sharoitlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning o'quv motivatsiyasini oshiradi, ularning faolligi va mas'uliyatini kuchaytiradi.

Taklif etilgan metodik tavsiyalar oliy ta'lim muassasalarida o'quv-mashg'ulot jarayonini samarali tashkil etish, ta'lim mazmunini amaliy faoliyat bilan

uyg'unlashtirish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ushbu tavsiyalar pedagog-o'qituvchilar faoliyatida qo'llanilishi orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarlik darajasini yanada yuksaltirish imkonini beradi.

Umuman olganda, kinestetik rivojlanishni takomillashtirishga qaratilgan pedagogik yondashuv kasbiy yo'naltirilgan ta'limni modernizatsiya qilish, raqobatbardosh va yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashda muhim ilmiy-nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Abdullayev A.. Kasbiy ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Karimov I.. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2020.
3. Slastenin V.A.. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2019.
4. Klarin M.V.. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Moskva, 2018.
5. Rahimov Sh.. Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi. – Toshkent, 2022.
6. Bondarevskaya E.V.. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyasi. – Rostov-na-Donu, 2017.
7. Zimnyaya I.A.. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Logos, 2016.
8. Selevko G.K.. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Moskva, 2018.
9. Xodjayev B.. Oliy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
10. Tolipov O'.. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2020.